

kränkande handling från kvinnan utlösa hela den sedan barndomen underliggande upplevda maktlösheten.

Visserligen kan en handling som utlösts av en personlig kris hos gärningsmannen påverka påföljdsbedömningen, genom att en sammanvägning av allmänpreventiva och individualpreventiva synpunkter görs, men även andra åtgärder än rent straffrättsliga bör komma ifråga för många av gärningsmännen.

Ofta kan en insiktsfull psykoterapi sättas in för dessa män. Motivationen till behandling är erfarenhetsmässigt ofta stor. Även parbehandling har visat sig vara effektiv. Det är viktigt att sådana insatser sätts in så tidigt som möjligt innan rollerna lästs inom relationen.

I de familjer där incest förekommer finns alltid mycket störda relationer som kräver kvalificerad och långvarig behandling. I USA har man framgångsrikt prövat ett system där pappor som haft incestuösa förbindelser med sina döttrar kunnat välja mellan fängelsestraff och behandling. I den mån resurser finns till sådana terapigrupper här i landet vore det värdefullt med ett sådant försök.

Det är föreningens synpunkt att samhället bör pröva och utveckla alternativ till den straffmätning vilken tillämpas för närvarande med fängelse som oftast enda alternativ för gärningsmannen.

Kulturen i socialtjänsten – socialtjänsten i kulturen

var temat på förra årets studiedagar i Örebro. Konferenstrycket föreligger nu. Det innehåller en mängd anföranden som hölls under studiedagarna.

Arbete eller socialbidrag

En skrift "Arbete eller socialbidrag" som innehåller dokumentation ifrån ett seminarium och uppföljning vid studiedagarna förra året har även iordningställts.

Båda skrifterna kan beställas från Föreningen Sveriges Socialchefer, c/o socialförvaltningen, rum 1607, 106 64 Stockholm tel 08/58 85 04.

En stimulerande, rik, rörig och kunskapsmättad bok om sorgens ansikten

SOLVEIG CRONSTRÖM-BESKOW

Sorgens många ansikten

Natur och kultur. Tempus 150 sid 1982. ISBN 91-27-01211-5.

Kännedom om död och självmord hör till mänsklighetens tidigaste kunskaper och erfarenheter. Som systematiserad kunskap är emellertid thanatologi och suicidologi nya erfarenhetsområden. Behovet av läromedel har vuxit starkt. Genom Loma Feigenbergs insatser har vi fått tillgång till thanatologisk litteratur av hög klass på svenska. Behovet, ja suget efter kunskaper inom dessa områden är synnerligen stort, framförallt inom vårdyrkena, men också bland människor och yrkesgrupper engagerade i livsåskådningsfrågor, etiska värderingar etc.

Psykologen Solveig Cronström-Beskow har tidigare ägnat stort intresse åt självmordsproblematiken. Hennes skrift "Samtal om självmord", tidigare utgiven av Svenska

Föreningen för Psykisk Hälsa, utkommer i dagarna i ny, omarbetad upplaga genom Tiden/Folksam.

I Natur och Kulturs Tempus-serie har nu av Solveig Cronström-Beskow utkommit en 150-sidig bok, betitlad "Sorgens många ansikten". Denna bok är okonventionell, har mycken charm och många fängslande infallsvinklar. Textmässigt är den full av överraskningar. Efter en mycket personlig inledning delar författaren innehållet i två avsnitt, Del I Människor i sorg. Brev till en vän. Del II Sorgeprocessen, Översikt och litteratur.

Första delen omfattar huvudsakligen en kasuistik över en patient/vän, som dött genom suicid och som författaren följt to the bitter end. Kasuistiken är överraskande, då den delvis ges i brevform, delvis som en vanlig berättelse. Därutöver interfolieras den av berättelser om andra personer, som författaren känt, haft i terapi och om de djupa spår, som dessa upplevelser av döden efterlämnat hos författaren.

Denna första del av boken ger ett starkt intryck av inlevelse och närhet. Om man emellertid söker en systematisering av kunskaperna i detta avsnitt blir man besviken. Kanske somliga läsare finner det rörigt och icke orkar läsa igenom det som skildras.

Den andra delen ger en sammanfattning av relevant litteratur under rubriker, som verkar logiskt väl genomtänkta och lättöverskådliga. Här refereras tex litteratur om sorgprocessen i olika åldrar, om sörjandets villkor i vår kulturkrets, om speciella sorgereaktioner. Denna del av boken är väl uppbyggd, instruktiv och stimulerande.

Studiehandledningen i slutet av boken behandlar endast andra delen, men författaren säger: "Bearingen blir då en hjälp till förtydligande och fördjupning av de olika avsnitten till vilka berättelserna i Del I är kopplade".

Boken avslutas med en förvånansvärt rikhaltig litteraturlista och

ett författarregister. Ett sakregister hade varit önskvärt, men troligen omöjligt att åstadkomma i denna stimulerande, rika, röriga och kunskapsmättade bok.

Ruth Ettlinger

En bok för familjer med barn från tidigare äktenskap och relationer

EMILY B. VISHER och JOHN S. VISHER

Styvfamilj

Ulla Lunner, övers, bearbetad av den svenske barnpsykiatern Nils Assarsson. *Trädet i Äppelviken AB*, Malmö 1982.

Undertiteln till denna bok lyder: "Problem och möjligheter i familjer med barn från tidigare äktenskap och relationer. En handledning för hjälp till styvföräldrar och styvbarn". Det uttrycker bokens syfte, i min uppfattning ganska väl realiserat.

Författarna vill mynta den nya termen "styvfamilj", och återupprätta de nu elakt klingande termerna "styvfar" och "styvmor". De pekar på att styvfamiljer är mycket vanliga – både i USA och Sverige – medan den funktionella skillnaden mellan dessa och intakta kärnfamiljer ofta förbises tex av dem som arbetar i skolhälsovården, socialvården, familjerådgivningen och barnpsykiatrien.

Styvfamiljen uppstår när en delfamilj – en vuxen med barn – flyttar samman med en ny vuxenpartner som kanske medför egna barn och därmed utgör ytterligare en delfamilj. Författarna beskriver utförligt och lättfattligt hur många av de problem, som då uppstår, har strukturella orsaker, tex oklarhet eller missuppfattningar när det gäller roller, regler och ansvarsfördelning. De använder liknelsen med företagsfusion för att klargöra de högst reella – och således inte neurotiska

– svårigheterna. Dessa kan klaras av mycket lättare, menar författarna, med kunskap om svårigheternas natur och med respekt för deras betydelse.

Som barnpsykiater är man glad att boken så utförligt och konkret talar om styvföräldrarollens svårigheter – men också möjligheter – med hänsyn till barnets (i olika åldrar) behov och upplevande. För många fränskilda som försöker tillsammans bilda en ny familj är det ju ofta svårt att vända tillräcklig känslomässig uppmärksamhet från den nya partnern till barnets situation. Dessutom är det ofta svårt för dem att uppfatta den riktigt, pga skuld känslor, önsketänkande, eller okunnighet om vilka känslomässiga förluster som skilsmässa och omgiften nästan alltid innebär för barnen. Vanligt är tex att styvföräldern tar en både olycklig och onödig konkurrerande roll gentemot den frånvarande biologiska föräldern. Det som av styvföräldern upplevs som att barnet vägrar acceptera honom eller henne är ofta snarare uttryck för barnets lojalitet med den biologiska föräldern – en viktig känsla hos barnet som inte behöver innebära att det får svårt att tycka om styvföräldern.

När det gäller professionellt stöd till styvfamiljer trycker författarna på vikten av att stärka relationen mellan de två vuxna. Det är ju den som är grunden i den nya familjebildningen. Man måste också ha respekt för den årslånga tid det tar för alla parter att arbeta sig igenom skilsmässans och den nya familjebildningens alla innebörder.

Författarna föreslår att flera par av styvföräldrar bildar "självhjälpsgrupper" för att få stöd av varandras erfarenheter och insikter. Ett gott förslag! Med lite starthjälp av tex skolkurator, familjerådgivare eller barnpsykiatrisk personal borde sådana samtalsgrupper kunna hjälpa många, och minska behovet av expertingripande.

Boken vänder sig alltså till både lekmän och professionella, i mitt

tycke med välgrundat anspråk. En god sak för den senare kategorin är litteraturförlag och referat. Mindre goda inslag – för båda läsarkategorier – är att boken ibland blir pratig med en del onödiga upprepningar.

Sammanfattningsvis vill jag rekommendera boken till dem som själva lever i styvfamilj, som underlag för föräldragrupper och cirklar, och till dem som i här tidigare nämnda yrkesroller arbetar med föräldrar, makar eller barn i styvfamiljer.

Magnus Kihlborn

En bok om ungdomars handikappsproblem

**Som vi ser det:
Sex rörelsehindrade ungdomars funderingar.**

Distribueras av Folke Bernadotte Stiftelsen för barn och ungdomar med rörelsehinder.

Avsikten med denna bok är att ge en inblick i hur verkligheten kan te sig för en ung rörelsehindrad människa bakom gängse beskrivningar i medicinska och psykosociala termer. Författaren/redaktören Maria Hagberg har i boken sammanfattat en årslång målmedveten process av samtal, diskussioner och intervjuer med sex före detta elever i hennes egen rh-klass (rh = rörelsehinder). Ungdomarna har gått ut skolan och hunnit smaka på vuxenlivet när de träffas igen och tillsammans arbetar fram underlaget för boken. Alla ungdomarna har cerebral pares av olika svårighetsgrad. Alla har under uppväxten haft mycket kontakt med Folke Bernadottehemmet och har sedan gått i integrerad rh-klass inom särskolan. Boende och arbete har därefter kommit att utforma sig olika för dem.

Varje kapitel i boken handlar om en av ungdomarna och utgör i sig en avslutad helhet men tyngdpunkten

har lagts på litet olika frågor i de olika kapitlen. Lillemor berättar mycket om sin svåra tonårskris med "år av gråt och bitterhet" innan hon till slut kunde acceptera sina svårigheter. Hon påpekar sedan att man också måste kunna se med humor på sitt handikapp. Lillemor beskriver också hur mycket det betyder för henne att hon har fått ett meningsfullt arbete. I Kent-Owes kapitel ges bla en god inblick i hur livet på ett inackorderingshem kan te sig och också hur hotet av att ev behöva flytta till annan ort, bara för att man en gång i tiden varit skriven där, kan förmörka tillvaron under långa perioder. Han berättar hur det känns att ha talsvårigheter och därför ej bli förstörd och hur svårt det kan vara att ej kunna läsa sig läsa. Uffe bor hemma och arbetar på dagcenter. Han menar att "det kan vara svårt att känna glädje över ett jobb som värderas till 10 kronor om dagen!" "... det här att jag får pension gör att det känns som om jag inte jobbar. Varför kan inte de pengar jag får kallas lön istället?" Claes berättar bla om handikappidrott, föräldraliv och hur det är att ha epilepsi. Lailas kapitel beskriver verkligen hur det kan kännas att vilja men ej kunna. Hon berättar också om sin relation till en icke handikappad pojke. Mikael, slutligen, ger en utmärkt sammanfattning av begreppet cerebral pares. Hans analys av problemen kring att vara "omsorgstagare" och därmed klassad som förståndshandikappad utgör en av bokens höjdpunkter. Mikael "ser framtiden som ganska mörk". "Jag tänker på att det börjar bli ekonomiskt kärt i samhället. Vad kommer man att dra in på?"

Maria Hagberg har valt att skriva ner ungdomarnas funderingar i jagform. Detta är säkerligen ett riktigt val men någon gång blir stilarten litet för högt travande för att passa in, fra med många "dock" och "emellertid". Detta är en randanmärkning och jag medger att jag tycker mycket om den här boken. Den har mas-

sor att lära oss som i arbetet har kontakt med handikappade människor och jag tror att den kan vara av stort värde också för anhöriga och för andra handikappade personer eller varför inte för vem som helst som önskar få en inblick i handikappproblem. Jag vill varmt rekommendera den till administrativ personal som har att planera för handikappade men ej så ofta har direktkontakt med dem det gäller. Bokens anspråkslösa yttre samt ett trevligt bildmaterial bidrar ytterligare till det positiva intrycket.

Peder Rasmussen

Våra recensenter

Ruth Ettlinger är överläkare vid Rålambshovs sjukhus, Stockholm, *Magnus Kihlbom* barnpsykiater, Stockholm, *Peder Rasmussen* överläkare vid omsorgsförvaltningen, Göteborg.

Böcker till redaktionen

Forbruget af somatiske sengepladser 1981

Sundhedsstyrelsen, Sygehusstatistik II: 12: 1983, Köpenhamn, 165 sid

Bengt Brorsson & Jan Ifver

Självsvängning hos motorcyklar

Trafiksäkerhetsverket, analyskontoret, rapport 38, Borlänge 1983, 35 sid

Bjarne Jansson & Lothar Schelp (red)

Ett olycksfritt Falköping. Utbildning om olycksfall

Landstingets hälsovård, Kärnsjukhuset Skövde, 1982, 189 sid

Björn Gustavsson

Socialhjälpens bestämningsfaktorer

DSF projekt 1983: 1, delegationen för social forskning, Sthlm, 218 sid

Lena Dahl & Torbjörn Svensson

Kultur i äldrevården. En annoterad bibliografi

Rapport nr 50 från Institutet för Gerontologi, Jönköping 1983, 37 sid

Pehr Wargentin 1717-1783

Statistiska centralbyrån, Sthlm 1983, 180 sid

Kirsten Just Jeppesen

Handicap-hjælpemidler II

Socialforskningsinstituttet meddelelse 39, Köpenhamn 1983, 124 sid

Mogens Nord-Larsen & Mette Kjoller

Forbrugerundersøgelse i den primære sundhedstjeneste I. Forbrug af ydelser

Socialforskningsinstituttet publikation 114, Köpenhamn 1983, 294 sid

Gunni Kärrby

Forskning kring samverkan förskola-lågstadium

Tynneredsprojektet, Inst för praktisk pedagogik, Göteborgs universitet, rapport 119, 1982, 96 sid

Lars Gunnarsson

Småbarnsmödrars informella sociala nätverk. Resultat från en intervjuundersökning

FAST-projektet 17, Inst för praktisk pedagogik, Göteborgs universitet, rapport nr 117, 1982

Jan Plovsing, Vita Pruzan & Jens-Erik Majlund

Socialreformundersøgelserne 2. Sociale netværk og holdninger til sociale ydelser

Socialforskningsinstituttet, meddelelse 40, Köpenhamn 1983, 82 sid